

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ย่อมทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปไม่น้อยทีเดียว โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ทำให้มีการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดความต้องการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ซึ่งไม่เพียงแต่แรงงานหนุ่มสาวเท่านั้น แรงงานเด็กก็มีการอพยพเข้าสู่เขตเมือง ซึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2521 สำนักงานสถิติแห่งชาติรายงานว่า มีเด็กอายุ 11-14 ปี ทำงาน 1,055,220 คน ทำงานในภาคเกษตรกรรม 938,700 คน หรือร้อยละ 88.96 นอกนั้น ทำงานในภาคพาณิชยกรรม บริการ และอุตสาหกรรม 116,520 คน หรือร้อยละ 11.04 (อ้างจาก เสรี, 2530) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อ 10 กว่าปีก่อนแรงงานเด็กก็มีบทบาทในเชิงอุตสาหกรรมแล้ว ดังนั้นในปัจจุบันขณะที่ทั้งภาครัฐและเอกชนมุ่งส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างจริงจังมากขึ้น จึงน่าจะมีความต้องการแรงงานมากขึ้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2524-2529) ได้กำหนดพื้นที่พัฒนาเป็นเมืองหลักและเมืองรอง เพื่อให้มีความเหมาะสมในการขยายตัวและการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรมอีกทั้งผลักดันกระแสนการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนั้นผลกระทบจากภาวะดังกล่าว ทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น แรงงานเด็กนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลิต ประกอบกับภูมิภาคนี้ประชากรส่วนมากมีฐานะยากจน จึงมีแนวโน้มที่จะอพยพเข้าสู่เขตเมืองมาก รวมทั้งการอพยพของแรงงานเด็ก พ.ศ. 2531 พบว่า แรงงานเด็กที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการจ้างงาน 1,283 คน หรือ ร้อยละ 58.46 ของแรงงานเด็กทั้งหมดซึ่งนับว่าสูงมาก จากการอพยพเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็กเพื่อเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ เช่น ทำให้เด็กเสียโอกาสทางการศึกษา ความสัมพันธ์กับครอบครัวลดลง แรงงานในภาคเกษตรกรรมลดลง เป็นต้น ในอีกด้านหนึ่งเด็กเหล่านี้น่าจะได้รับการอบรมดูแลให้ได้รับความอบอุ่นและความคุ้มครองจากพ่อแม่ เพื่อให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับเพศและวัยแทนที่

จะต้องทำงานในโรงงานเพื่อหารายได้มาเสริมครอบครัวอันเป็นผลจากการพัฒนา แรง-
งานเด็กเหล่านี้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องเพื่อดำรง
ชีวิต มีรายงานการศึกษาพบว่า สิ่งเหล่านี้เป็นสภาวะที่แรงงานเด็กต้องประสบอยู่ใน
สังคมปัจจุบัน นอกจากนี้จากการประมวลผลการศึกษาวิจัย (นภาพร : 2521, กัลจรรย์ :
2525, เบอร์เนอจี : 2525, กองวิชาการและวางแผน : 2524) พบว่าการทำงานของ
ของเด็กในสถานประกอบการบางประเภท สภาพการทำงานทำให้ร่างกายและจิตใจซึ่ง
เป็นผลกระทบด้านลบที่ปรากฏอยู่ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจว่าการที่แรงงานเด็กต้อง
อพยพย้ายถิ่นไปทำงานที่อื่น จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อแรงงานเด็กทั้งด้านบวกและด้านลบ
อย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อจะใช้เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาและเตรียมการสำหรับการพัฒนาแรง
งานเด็กให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการที่ใช้แรงงานเด็กต่อไป นอกจากนี้
การย้ายถิ่นของแรงงานเด็กเข้าสู่เขตเมือง น่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเจริญ-
พันธุ์ของแรงงานเด็กในอนาคต จึงน่าจะได้ศึกษาถึงทัศนคติต่อการเจริญพันธุ์ของแรงงาน
เด็กด้วย เพื่อจะได้ทราบทิศทางการประมาณการเปลี่ยนแปลงด้านการเจริญพันธุ์ของ
กลุ่มประชากรดังกล่าวด้วย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง และประ-
เภทของงานที่ทำ
2. เพื่อศึกษารูปแบบการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็ก
3. เพื่อศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็ก
ในด้านเศรษฐกิจและสังคม
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ของแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่
เขตเมือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของแรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองและประ-
เภทของงานที่ทำ
2. ทำให้ทราบรูปแบบของการย้ายถิ่นของแรงงานเด็ก

3. ทำให้ทราบผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็ก ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม
4. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและหาแนวทางแก้ไขปัญหาของ แรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

ปัญหาที่ต้องการทราบจากการวิจัย

1. แรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง มีสภาพโดยทั่วไปอย่างไรบ้างใน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสภาพการทำงาน
2. รูปแบบการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองของแรงงานเด็ก มีรูปแบบอย่างไร
3. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ-สังคม ที่เกิดกับแรงงานเด็กเป็นอย่างไรบ้าง
4. แรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง มีความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ อย่างไรบ้าง

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดคำนิยามเฉพาะสำหรับการวิจัยไว้ดังนี้

แรงงานเด็กที่ย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมือง หมายถึง ประชากรทั้งชายและหญิงที่ อายุตั้งแต่ 11-19 ปี มีภูมิลำเนาอยู่นอกเขตเมือง และได้เข้ามาทำงานในเขตเมือง

เขตเมือง หมายถึง เขตเทศบาลและเขตชุมชนที่มีความเจริญและมีความทันสมัย อันเป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม สถานบริการ และสถานที่ก่อสร้าง

ความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์ หมายถึง ทักษะหรือความรู้สึกรู้สึกคิดที่มีต่ออายุ แรกสมรสจำนวนบุตรในอุดมคติและการคุมกำเนิด

รูปแบบการย้ายถิ่นของแรงงานเด็ก หมายถึง ลักษณะการย้ายถิ่นของแรงงานเด็กที่ย้ายเข้ามาทำงานในเขตเมือง รวมถึงการย้ายถิ่นแบบชั่วคราวและแบบถาวร ของแรงงานเด็กในการย้ายเข้ามาทำงานในเขตเมือง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีโรงงานอุตสาหกรรม สถานบริการ และสถานที่ก่อสร้างตั้งอยู่ในเขตเมือง โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชายและหญิงที่อายุ 11-18 ปี ที่อาศัยอยู่นอกเขตเมืองและมาทำงานในเขตเมือง ซึ่งสุ่มมาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) มาจากโรงงานอุตสาหกรรม สถานบริการต่าง ๆ เช่น ปั๊มน้ำมัน ร้านอาหาร ร้านค้าและสถานที่ก่อสร้าง

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่ออกมาทำงาน ลักษณะงานที่ทำ จำนวนแรงงานของครัวเรือน รายได้ของครัวเรือนและอาชีพของพ่อแม่

ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการย้ายถิ่นเข้าสู่เขตเมืองและความคิดเห็นต่อภาวะเจริญพันธุ์

ความจำกัดของการวิจัย

1. การศึกษครั้งนี้ ดำเนินการเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ดังนั้นข้อสรุปที่ได้จึงเฉพาะที่จะอธิบายสรุปในขอบเขตที่ศึกษาเท่านั้น

2. เนื่องจากแรงงานเด็กที่ทำงานอยู่ในหลายลักษณะ ทำให้ไม่สามารถสุ่มตัวอย่างเลือกแรงงานเด็กมาศึกษาได้ตามลักษณะการสุ่มที่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ จึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญนั้นคือ เลือกแรงงานเด็กตามโอกาสที่ผู้วิจัยพบในช่วงที่ว่างจากงานหรือก่อน-หลังเข้าทำงาน ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระทบกับการทำงานตามนายจ้างกำหนด

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแรงงานเด็ก ซึ่งผู้วิจัยถือว่าแรงงานเด็กตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงทุกประการ และแรงงานเด็กที่ถูกสุ่มมาศึกษาถือว่าเป็นตัวแทนของแรงงานเด็กทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา